
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לארכאולוגיה רומית - 43156

תאריך עדכון אחרון 30-03-2025

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 3

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ארכאולוגיה והמזרח הקרוב הקדום

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אורית פלג-ברקת

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: orit.peleg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני, 12:00-13:00

מורי הקורס:

ד"ר אורית פלג-ברקת,
מר אסף בן חיים

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהכרת הארכיטקטורה והאומנות הרומית למן תקופת הרפובליקה ועד שלהי תקופת הקיסרות. במהלך הקורס נעמוד על תכנון העיר הרומית, נכיר את מבני הציבור השונים שאיכלסו את המערך העירוני, הבתים הפרטים, שיטות הבניה, תחבורה ודרכים, מחנות צבא וכיו"ב. הערים הרבות ששרידיהם נשתמרו על פני האימפריה הרומית כולה, ישמשו בסיס להכרת העולם הרומי.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס היא להעניק לסטודנט תמונה רחבה של מאפייני האדריכלות והאמנות בתקופה הרומית והתפתחותם לאורך ציר הזמן. כן הוא מקנה לסטודנטים הכרות עם המונחים הבסיסיים הנוגעים לתרבות זו ואשר ישמשו אותם בהמשך לימודיהם את הארכיאולוגיה של התקופות הקלאסיות.

תוצרי למידה

בסיסו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לזהות ולעשות שימוש נכון במונחים טכניים הנוגעים לאדריכלות ולאמנות של התקופה הרומית.
2. לזהות ולהכיר את המאפיינים החשובים של אתרי מפתח, יצירות מופת ומבנים מרכזיים בעולם הרומי.
3. לתאר ולנתח את השינויים העיקריים באדריכלות ובאמנות בעולם הרומי מתקופת הרפובליקה ועד לראשית התקופה הביזנטית.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הקורס כולל הרצאה פרונטלית שבועית ותרגיל שבועי וכן שני ימי סיור במהלך הסמסטר.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. הקדמה – מבוא לארכיאולוגיה רומית
2. חומרי גלם ושיטות בנייה
3. הבית הפרטי
4. וילות וארמונות
5. תכנון עירוני (א')
6. תכנון עירוני (ב')
7. הפורום והבסיליקה
8. מקדשים
9. מבני בידור להמונים – תיאטרון

10. מבני בידור להמונים - היפודרום ואמפיתיאטרון

11. בתי מרחץ

12. קברים וקבורה בעולם הרומי

13. צבא ונשק

14. סיכום

חומר חובה לקריאה:

1. מבוא ורקע היסטורי

א. v.s. Rome and (History) Rome (topography), Oxford The Dictionary3 Classical (edd. S. Hornblower & A. Spawforth), Oxford 1996, 1322-1335

ב. י' שצמן, האימפריה הרומית במורשתה, תל אביב 2002, 17-57.

ג. רשות: האנציקלופדיה העברית, הערך רומא, כרך ל' עמ' 708-755.

2. חומרי בניה

א. F. Sear, *Architecture Roman*, Ithaca 1982, 69-85

ב. D. K. White, *Technology Roman and Greek*, London 1984, 83-90

3. בניה פרטית

א. J. P. Adam, *Techniques and Materials - Building Roman*, London 1994, 291-315 ב.

M. George, "Elements of the Peristyle in Campanian Atria," *JRA*, 11 (1998), 82-100

4. וילות וארמונות I. M. Barton (ed.), *Palaces*, Exeter, *Buildings Domestic Roman*

1996, 91-120 5-6. תכנון עירוני

א. M. Wheeler, *Architecture and Art Roman*, London 1964, 25-88 ב. J. E. Owens,

"Roman Town Planning," *Roman Public Buildings*, (ed. I. M. Barton), Exeter 1989, 7-30

ג. J. C. Anderson, *Society and Architecture*, Baltimore 1997, 183-240

7. פורום ובסיליקה

א. J. Carter, "Buildings Other and Civic," *Buildings Public Roman*, 31-65 ב. י' צפירי, ארץ ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי - הממצא הארכאולוגי והאמנותי, ירושלים תשמ"ה, 89-92.

8. מקדשים

א. I. M. Barton, "Buildings Religious," *Buildings Public Roman*, 67-96

ב. M. Wheeler, *Architecture and Art Roman*, 89-105 ג. י' צפירי, ארץ ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי - הממצא הארכאולוגי והאמנותי, עמ' 93-104.

9-10. מבני בידור להמונים

א. J. A. Brothers, "Entertainment for Buildings," *Buildings Public Roman*, 97-125 ב. F.

Sear, *Roman Theaters, An Architectural Study*, Oxford 2006, 24-36

ג. ז' וייס, 'תרבות הפנאי בארץ ישראל הרומית ויחס החברה היהודית אליה', קדמוניות, כח (תשנ"ה), 19-2

11. בתי מרחץ

א. M. Wheeler, *Architecture and Art Roman*, 106-110

ב. J. B. Perkins-Ward, *Architecture Imperial Roman*, Harmondsworth 1981, 129-131, 382-384, 418-421

ג. מ' גיחון, 'מרחצאות רומיים בארץ-ישראל, 'קדמוניות, יא (תשל"ח), 37-53.

12. קברים וקבורה בעולם הרומי

א. J. M. C. *World Roman the in Burial and Death*, Toynbee, 1971 London, 113-118, 132-143

ב. R. Jones, "Provinces the and Rome of Customs Burial", *World Roman The*, II, (ed) J. Wachter), London and New York 2002, 812-831

13. צבא ונשק

א. J. E. Sandys, *Studies Latin to Companion A*, 1963 York New, 458-489

ב. י' שצמן, 'הצבא הרומי מאוגוסטוס עד אדריאנוס, 'ההיסטוריה של עם ישראל, יהודה ורומא - מרידות היהודים, ירושלים תשמ"ג, 263-282.

14. סיכום

חומר לקריאה נוספת:

ארכיאולוגיה רומית - כללי

סגל, א', ארכיטקטורה מונומנטלית בארץ ישראל ובמזרח הרומי, חיפה תשנ"ה.
צפריר, י', ארץ ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי - הממצא הארכיאולוגי והאומנותי, ירושלים תשמ"ה.

Potter, T. W., *Roman Italy*, London 1987.

Raven, S., *Rome in Africa*, London 1969.

Sandys, J. E., *A Companion to Latin Studies*, New York and London 1963.

Wacher, J., *The Roman World*, 2 volumes, London & New York 2002.

Dobbins J. J. and P. W. Foss (eds.), *The World of Pompeii*, London & New York 2008.

היסטוריה רומית - כללי

עמית, מ', תולדות הקיסרות הרומית, ירושלים תשס"ב.

שצמן, י', תולדות הרפובליקה הרומית, ירושלים תשס"א.

שצמן, י', האימפריה הרומית ומורשתה, תל אביב תשס"ב.

Potter D. S. *A Companion to the Roman Empire*, Malden Mass 2006.

ארכיטקטורה כללי

ויטרוביוס, על אודות האדריכלות, (ר' רייך, תרגום ומבוא), תל אביב 1997.

Barton, M. (ed.), *Roman Public Buildings*, Exeter 1989.

Boëthius, A., *Etruscan and Early Roman Architecture*, Harmondsworth, 1981.

Fletcher, B., *A History of Architecture*, London 1975.

Gros, P., *L'architecture romaine*, 1, Paris 1996.

-
- Jones, M. W., *Principles of Roman Architecture*, New Haven 2000.
MacDonald, W. L., *The Architecture of the Roman Empire, I-II*, New Haven and London 1965, 1986.
Sear, F., *Roman Architecture*, Ithaca 1982.
Ward-Perkins, J. B., *Roman Imperial Architecture*, Harmondsworth 1981.
Wheeler, M., *Roman Art and Architecture*, London 1981.
White, K. D., *Greek and Roman Technology*, London 1984.

תכנון עירוני

- Ball, W., *Rome in the East: The Transformation of an Empire*, London 2000.
Fentress, E., *Romanization and the City, Creation, Transformations, and Failures*, (JRA Supplement Series no. 38), Portsmouth 2000.
Grimal, P., *Roman Cities*, (trans. and ed. M. Woloch), Wisconsin 1983.
Meggis, M. E., *Roman Ostia*, Oxford 1973.
Nash, E., *Pictorial Dictionary of Ancient Rome*, London 1961.
Parkins, H. M., (ed.), *Roman Urbanism*, London 1997.
Segal A., *From Function to Monument, Urban Landscapes of Roman Palestine, Syria and Provincia Arabia*, Oxford 1997.
Taylor, R., *Roman Builders: A Study in Architectural Process*, Cambridge 2003.
Ward-Perkins, J. B., *Cities of Ancient Greece and Italy: Planning in Classical Antiquity*, New York 1974.
Zevi, A. G. and A. Claridge, (eds.), *'Roman Ostia' Revised*, Rome 1996.

מערכות מים ומרחצאות

- הירשפלד, י', ד' עמית ו' פטריך (עורכים), *אמות המים הקדומות בארץ ישראל, ירושלים תשמ"ט*.
H. B. Evans, *Water Distribution in Ancient Rome*, Michigan 1997.
Nielsen, I., *Thermae et Balnea*, Aarhus 1990.
Yegül F., *Bath and Bathing in Classical Antiquity*, Cambridge 1992.

מקדשים ופולחן

- Beard, M., J. North and S. Price, *Religions of Rome*, 2 vols., Cambridge 1998.
Ferguson, J., *The Religion of the Roman Empire*, London 1974.
Stamper J. W., *The Architecture of Roman Temples*, Cambridge 2005.

מבני בידור ומופעים

סגל, א', *התיאטראות בארץ ישראל בעת העתיקה, ירושלים תש"ס*.

- Beacham, R. C., *The Roman Theatre and its Audience*, London 1991
Bieber, M., *The History of the Greek and Roman Theater*, Princeton 1961.
Bomgardner, D. L., *The Story of the Roman Amphitheater*, London 2000.
Humphrey, J. H., *Roman Circuses - Arena for Chariot Racing*, London 1986.
Pearson, J., *Arena, The Story of the Colosseum*, New York 1973.

Wiedemann, T., *Emperors & Gladiators*, London 1992.

בנייה פרטית וארמונות

- Clarke, J. R., *The Houses of Roman Italy, 100 B.C-A.D 250*, Berkeley 1991.
Laurence R. and A. Wallace Hadrill (eds.), *Domestic Space in the Roman World: Pompeii and Beyond*, (JRA Supplement Series no. 22), Portsmouth 1997.
McKay, A. G., *Houses Villas and Palaces in the Roman World*, London 1975.

אומנות ואמנות

- Bianchi-Bandinelli, R., *Rome the Late Empire - Roman Art 200-400*, London 1971.
Dunbabin, K. M. D., *Mosaics of the Greek and Roman World*, Cambridge 1999.
Gazda, E. K., *Roman Art in Private Sphere*, Michigan 1994.
Henig, M. (ed.), *A Handbook of Roman Art*, Oxford 1983.
Ling, R., *Ancient Mosaics*, London 1998.
Ling, R., *Roman Painting*, Cambridge 1991.
Stewart, P., *Roman Art*, Oxford 2004.
Strong, D., *Roman Art*, London 1988.

חיי יום-יום

- Balsdon, J. P. V. D., *Life and Leisure in Ancient Rome*, London 1969.
Carcopino, J., *Daily Life in Ancient Rome*, Penguin Books.
Dunbabin M. D., *The Roman Banquet: Images of Continuity*, Cambridge 2003.
Richter, G. M. A., *The Furniture of the Greeks, Etruscans and Romans*, London 1966.
Veyne, P., *A History of Private Life*, Cambridge 1987.

קברים וקבורה

- Davies, P. J. E., *Death and the Emperor: Roman Imperial Funerary Monuments from Augustus to Marcus Aurelius*, Austin 2004.
Toynbee, J. H. C., *Death and Burial in the Roman World*, London 1971.

צבא ונשק

- Webster, G., *The Roman Imperial Army of the First and Second Centuries A. D.*, London 1985.

חקלאות

- White, K. D., *Roman Farming*, London 1970.

שלטון וחברה בראי הארכיאולוגיה הרומית

- Favro, D., *The Urban Image of Augustan Rome*, Cambridge 1996.

Huskinson, J., *Experiencing Rome: Culture, Identity and Power in the Roman Empire*, London 2000.
Stewart P., *Status in Roman Society: Representation and Response*, Oxford 2003.
Zanker, P., *The Power of Images in the Age of Augustus*, Ann Arbor 1990.
Wallace-Hadrill, A., *Rome's Cultural Revolution*, Cambridge 2008.

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות:

אין